

Система забезпечення національної безпеки в Україні.

Загальна теорія національної безпеки особливе місце відводить системі забезпечення національної безпеки. В сучасних умовах для України це абсолютно виправдано і небезпідставно, адже виникнення загроз, пов'язаних, наприклад, із геополітичними змінами або тиском збоку потужних іноземних держав вимагає негайного реагування. Забезпечення національних інтересів — ось чого має прагнути і відстоювати наша держава. Усвідомлення того, що у кожної держави власні національні інтереси — ключ до успішного ведення політики, реформування законодавства та визначення пріоритетів.

Інститут забезпечення національної безпеки і оборони посідає не останнє місце у сфері відстоювання національних інтересів та захищеності державного суверенітету, адже відсутність даної системи унеможливить надійний захист основ, базису національної безпеки, і з часом це призведе до фатальних, часто не виправних наслідків.

Система забезпечення національної безпеки України (СЗНБ) створюється і розвивається відповідно до Конституції України та інших нормативно-правових актів, що регулюють суспільні відносини у сфері управління національною безпекою.

Закономірно, що усередині кожної системи існують недоліки, однак необхідно усвідомлювати, що ціна такого недоліку може бути занадто високою, що відобразиться на роботі усього механізму роботи системи. Така ж ситуація і з системою національної безпеки: необхідно раціонально поглянути на ситуацію, що склалася, і пропорційне співвіднести загрози і виклики, що нависли над Україною у сучасних умовах.

В аналітичній доповіді Національного інституту стратегічних досліджень зазначено: «Система забезпечення національної безпеки України виявилася неспроможною ефективно протистояти російській агресії. Сектор безпеки та оборони як основний складовий елемент системи забезпечення національної безпеки донині остаточно не сформований і не готовий діяти як єдина функціональна структура. Переважна частина озброєння, військової і спеціальної техніки його суб'єктів морально і фізично застаріла. Система

управління військовими формуваннями та правоохоронними органами, їх розвідувальне, матеріально-технічне, кадрове та інше забезпечення не відповідають вимогам сучасних воєнних конфліктів» .

Пропоную для початку здійснити невеликий екскурс в інститут забезпечення національної безпеки як такий, визначити його завдання і функції, адже без розуміння загальних речей, неможливо говорити про визначення пріоритетів та реформування цього інституту. Закон «Про національну безпеку України» не дає нам конкретного визначення, однак відсилає нас до терміну «національна безпека», від якого ми маємо відштовхуватися. Згідно ст. 1 це — «захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз».

Тобто головне призначення СЗНБ — у досягненні цілей національної безпеки: відвернення реальних та потенційних загроз. Загрози національній безпеці України — явища, тенденції і чинники, що унеможливають чи ускладнюють або можуть унеможливити чи ускладнити реалізацію національних інтересів та збереження національних цінностей України.

Отож, першим розумним кроком до успішного реформування та визначення пріоритетів СЗНБ буде визначення таких загроз з метою захищеності від реальних та відвернення потенційних. На сьогоднішній день такими загрозами є:

- посягання на державний суверенітет та територіальну цілісність (зокрема, конфлікт на сході та анексія Криму);
- посягання на безпеку державних інформаційних ресурсів;
- негативний вплив іноземних неурядових структур на органи державної влади та місцевого самоврядування;
- зростання рівня недовіри населення до органів державної та місцевої влади;
- наслідки світової фінансово-економічної кризи;
- «тінізація» національної економіки;
- розвідувально-підбивна діяльність іноземних спеціальних служб.

Система забезпечення національної безпеки є не просто сукупність взаємодіючих структур, а й певний процес формування правового поля та прийняття політичних рішень у сфері забезпечення національної безпеки. В структурі СЗНБ має бути підсистема, головною функцією якої є не тільки розробка та прийняття державно-управлінських рішень щодо реалізації політики національної безпеки, а й формування правового поля вказаної політики. Вказану функцію виконує система державного управління забезпеченням національної безпеки, яка є підсистемою СЗНБ, що визнається пріоритетним напрямком реформування всього інституту.

Визначальними чинниками, що впливають на стан національної безпеки України, є внутрішньополітична обстановка, зовнішньополітичний курс та ефективність державної політики в секторі безпеки. Це і будуть пріоритети-орієнтири забезпечення національної безпеки, однак їх перелік не є вичерпним. Показово, що зі зміною геополітичної ситуації, розвитком економіки, глобалізаційних та інших процесів, що стають причиною злетів та падінь, такі пріоритети будуть змінюватися, а відтак і шляхи реформування також.

На мій погляд, просто чіткого визначення загроз та викликів для успішного реформування видається недостатньо, потрібно удосконалювати завдання системи забезпечення національної безпеки під визначальним впливом сукупності тих пріоритетів, врахування яких вимагає обстановка. І тільки тоді можна говорити про успішність застосування тих чи інших шляхів реформування системи, про що в наступному розділі.

З огляду на аналіз чинників розвитку міжнародної обстановки та наявних зовнішніх і внутрішніх політичних проблем, виникає нагальна потреба сформувати ефективну систему захисту національних інтересів держави, здатну адекватно реагувати на сучасні загрози й виклики. Задля цього вбачається провести такі реформи, які видаються доцільними і доступними у тій ситуації, яка склалася.

Особливо актуально для України на даний момент зосередити реформування СЗНБ у таких сферах: зовнішньополітична, у сфері держбезпеки,

у воєнній сфері і сфері безпеки Державного кордону України та інші. Тому необхідно виділити такі основні шляхи реформування:

У зовнішньополітичній сфері:

- створення ефективних гарантій нейтралізації зовнішніх загроз національним інтересам та умов їх виникнення, забезпечення Україні гідного її значенню геополітичного статусу як рівноправного суб'єкта у системі міжнародних відносин;
- приєднання до міжнародних інституцій, які засновані на гуманних цінностях, участь у їх діяльності є істотною частиною Стратегії, яка визначає як пріоритет європейську та євроатлантичну інтеграцію України;
- очищення законотворчого процесу від небезпечних зовнішніх впливів, з боку фондів, центрів, PR-агенцій, мас-медіа, що фінансуються з-за кордону.

У сфері державної безпеки:

- ефективна боротьба з політичним екстремізмом і тероризмом, організованою злочинністю і корупцією;
- забезпечення реальної безпеки громадян, суспільства і держави;
- удосконалення чинного законодавства та організаційно-правових механізмів боротьби зі злочинами терористичної спрямованості, організованою злочинністю та корупцією.

У воєнній сфері та сфері безпеки Державного кордону України:

- надійна охорона території України від можливої збройної агресії, забезпечення непорушності кордонів;
- забезпечення стабільного і ефективного функціонування Воєнної організації держави як найважливішої складової загальної стабільності у державі, вирішального фактора зміцнення її суверенітету і національної безпеки;
- підготовка та реалізація загальнодержавних програм розвитку Збройних сил України, озброєння та військової техніки, інших державних програм.

Державою безумовно може ініціюватися пошук шляхів реформування системи забезпечення національної безпеки і у інших сферах національної безпеки.